

„Az etikus üzleti gyakorlat és a tisztességes, egyenlő versenyfeltételek egyetemes értékek”

Interjú Jeffrey Lightfoottal, a CIPE programigazgatójával

DOI: 10.14267/VILPOL2023.03.06

A Világpolitika és közgazdaságtan interjút készített Jeff Lightfoottal, a CIPE, Center for International Private Enterprises európai programigazgatójával az etika szerepéről az üzleti életben és az ennek erősítésére szolgáló számos eszközzel. Az szervezet eredményei több mint 1100 olyan etikai, megfelelőségi és jogi szakember véleményére épülnek, akik többségében legalább 1000 alkalmazottal rendelkező szervezeteknél dolgoznak. A válaszadók 60 százaléka Észak-Amerika területén kívül dolgozott, közülük 12 százalék az Egyesült Királyságból, 16 százalék Németországból és 20 százalék Franciaországból származik.

Világpolitika: *Mi a CIPE küldetése? Miért alapították, és milyen projekteket támogat?*

Jeffrey Lightfoot: A CIPE már több mint 40 éve tevékenykedik a világ legnehezebb környezetében, konfliktusos és poszt-konfliktus övezetekben dolgozik, küldetése a versenyképes piacok fejlődésének előmozdítása és a demokrácia megerősítése világszerte a magánvállalkozásokon keresztül. A partnereink igényei szerint a magánszektor helyi kezdeményezéseinek ösztönzőjeként és katalizátoraként működünk a versenyképes piacok és a demokrácia előmozdítása érdekében.

A CIPE igyekszik támogatni az alulról építkező ötleteket és megközelítéseket a versenyképes piacok, valamint a demokratikus eszmék és értékek előmozdítása érdekében. Olyan partnereket keresünk, akik saját ötleteikkel és megoldásaikkal fordulnak hozzánk, mert látjuk, hogy minden országnak saját kihívásai, saját üzleti környezete, saját földrajza és saját kultúrája van. Ami az Egyesült Államokban bevált, az nem mindenki számára jó. A magánszektorban minden országban saját ökoszisztémája, saját kihívásai és saját megoldási javaslatok vannak. Ezért keressük mindenhol partnerként a helyi kereskedelmi kamarákat, gazdasági szervezeteket, gazdasági agytrösztöket és civil társadalmi csoportokat, amelyek céljaikkal, elképzeléseikkel, kihívásaikkal fordulnak hozzánk segítségért. Itt lép be a CIPE, és megpróbál segíteni nekik abban, hogy elérjék céljaikat, amelyek előmozdítják a versenyképes piacok fejlődését és a demokrácia megerősítése eszméit.

A CIPE-t 1983-ban az Egyesült Államokban alapították a National Endowment for Democracy (Nemzeti Alapítvány a Demokráciáért) nevű független alapítvánnyal együtt, a demokratikus értékek és eszmék világszerte történő előmozdítása és támogatása érdekében. A CIPE az Egyesült Államok legnagyobb üzleti szövetségének, az Egyesült Államok Kereskedelmi Kamarájának nonprofit leányvállalata, és egyben a National Endowment for Democracy egyik fő intézménye. A világ minden táján regionális irodákon keresztül működünk, például az európai regionális irodánk Pozsonyban van. Ezekon keresztül szervezzük a partnereinkkel a közös munkát, együttműködések. Többek között támogatjuk a vállalkozók gazdasági szervezeteit, az üzleti és érdekvédelmi kamarákat, hogy hallassák hangjukat az üzleti etikára és integritásra vonatkozó

kérdésekben, ösztönözzük a nők gazdasági szerepvállalásának erősítését és gazdasági részvételüket, támogatjuk a transzparens üzleti gyakorlatok elterjedését és általában az üzleti szféra hangjának erősítését, hogy a vállalkozások a civil társadalom erős pillérévé váljanak.

A CIPE nonprofit szervezet, nem pedig vállalkozás. Elsősorban kollektívakkal és vállalkozásokkal, kereskedelmi kamarákkal és gazdasági szervezetekkel, gazdasági agytrösztökkel és civil társadalmi csoportokkal dolgozik együtt.

Partnereinket háromféleképpen támogatjuk. Először is pénzügyi támogatást nyújtunk, hogy segítsük azokat céljaik elérésében; másodsorban technikai képzést és szakértelmet biztosítunk, hogy segítsük partnereinket bármilyen készségbeli kihívásban; harmadszor pedig hálózatba szervezzük a résztvevőket, hogy segítsük őket abban, hogy tanuljanak egymástól és megosszák egymással a munkájuk során szerzett tanulságokat és tapasztalatokat.

***Világpolitika:** Milyen lehetőségek rejlenek abban, hogy megpróbálják a vállalkozások világtrendjeit, magas színvonalú üzleti gyakorlatokat, azok egyes elemeit a legjobb gyakorlatként bevezetni globális szinten?*

Jeffrey Lightfoot: A világ nagy része ki van éhezve a magas színvonalú befektetésekre. A világ kormányai és vállalkozásai mindenütt közvetlen külföldi befektetéseket akarnak, olyanokat, amelyek a helyi gazdaság számára előnyösek. A CIPE egyik fő célkitűzése és célja, hogy segítsük az ilyen magas színvonalú befektetéseket vonzó környezet megteremtését. Van egy konstruktív tőkének nevezett koncepciónk, amely olyan magas színvonalú beruházást jelent, amely tiszteletben tartja a helyi normákat, a helyi ellátási láncokat integrálja a beruházásba, bevonja a helyi munkaerőt, felértékeli azt, és valami jobbat hagy maga után. Ezt állítjuk szembe azzal, amit mi korrozív tőkének („corrosive capital”) nevezünk; ez valójában olyan beruházás, amely nem elszámoltatható, nem átlátható, ahol külföldi munkaerőt hoznak be a projektek megvalósításához, és amely inkább kiszípolozó jellegű, és nem igazán hagy maga után valami jobbat.

Azt tapasztaljuk tehát, hogy a világ minden táján – és ezt akkor is hallottuk, amikor Magyarországon és Közép-Európában beszélgettünk egyesületekkel és kamarákkal – a kormányok keményen dolgoznak azon, hogy külföldi befektetéseket vonzzanak, akár az autóiparban, akár más kulcsfontosságú stratégiai iparágakban. Azt szeretnék, ha ezek a beruházások a helyi munkaerőt és a helyi kis- és középvállalkozásokat is bevonnák. Ugyanakkor gyakran látjuk, hogy a külföldi nagyberuházásoknak számos kihívása van, legyen szó akár a képzettség, a munkaerő vagy a versenyképesség hiányáról. Azt is látjuk viszont, hogy az Európai Unióból, az Egyesült Államokból és különösen a G7 gazdaságokból érkező magas színvonalú befektetések egyre inkább olyan üzleti partnereket keresnek, amelyek megfelelnek az ESG, a fenntarthatósági normáknak, az ellátási láncra vonatkozó elvárásoknak vagy más, az igazgatótanácsok által követelt legjobb vállalati gyakorlatoknak. És azt látjuk, hogy a kis- és középvállalkozásoknak nehézséget jelent a megfelelés, ha be akarnak kapcsolódni ezekbe a befektetésekre.

Másodsorban, nagyon hangsúlyos szerepe van a demokrácia aspektusának. Az etikus üzleti gyakorlat és a tisztességes, egyenlő versenyfeltételek nem nyugati vagy amerikai értékek. Ezek

egyetemesek értékek. Ha körülnézünk a világban, ha az arab tavaszra vagy más mozgalmakra gondolunk, ahol az emberek igazságtalanságot és korrupciót észlelnek, vagy amikor úgy érzik, hogy a kemény munkát és a vállalkozói magatartást nem jutalmazták, akkor az emberek igazságot követelnek.

A CIPE egyik legjobb compliance programja a nyugat-afrikai Ethics 1st projektünk, amely olyan vállalkozókat tömörít, akik részt vettek az etikus üzleti normákról és viselkedésről szóló képzéseken, és már regisztráltak a helyi kereskedelmi kamaráknál, mint akik segíthetnek a külföldi befektetőket hiteles üzleti partnerekhez irányítani. Ezek a kisvállalkozások tudják, hogy a piac valóban ösztönzi őket az üzleti integritás elveihez való igazodáshoz, mivel ez a prosperitás és a nemzetközivé válás útja. Nem azért teszik ezt, hogy jó vállalati polgárok legyenek, vagy erkölcsi okokból. Valójában az üzletnek jól tesz, ha így tesznek. A cél egy olyan kultúra kialakítása, amely túlmutat az egyes törvényeknek való megfelelésen.

Természetesen a jogszabályoknak való megfelelés az első és legfontosabb lépés. Említettem az uniós irányelvekkel kapcsolatban például az ellátási láncra vonatkozó elvárásokat – a beszállítóknak meg kell felelniük ennek, ez tehát egy tényleges irányelv. Más helyeken azonban, például Bulgáriában, olyan egyesületekkel dolgozunk együtt, amelyek nem szabályozott környezetben, csak a szabályozott környezethez hasonló közegben működnek, ahol ezek a cégek a legmagasabb színvonalon kívánnak érdekérvényesítő tevékenységet folytatni. Tehát megpróbálnak túllépni azon, amit a törvény előír, és kialakítani a hatékonyabb, átláthatóbb érdekérvényesítés kultúráját. Ez egy kultúraváltás, és a partnerszervezeteink megpróbálnak az általános üzleti és érdekérvényesítési kultúra megváltoztatásának élére állni Bulgáriában. A CIPE tehát olyan környezetben dolgozik, ahol vagy valóban erős a jogi keret és magas szintű normák vannak érvényben, mint például az Európai Unióban vagy más helyeken, ahol nincsenek ilyen normák, de partnereink olyan kultúrát igyekeznek kialakítani, amely túlmutat azon, amit a törvény előír.

Világpolitika: *Ez elvezet minket a következő kérdéshez. Vannak-e a mi régióinkban (Közép- és Kelet-Közép-Európa) sajátosságok? Lát-e javulást a régióinkban az üzleti kultúra tekintetében?*

Jeffrey Lightfoot: Szerintem Közép-Európában érdekes momentumnak vagyunk tanúi, mert ha itt ülünk Szlovákiában, vagy ha Magyarországot, Csehországot nézzük, ezek olyan országok, amelyek az elmúlt 15-20 évben elég jól teljesítettek azáltal, hogy jelentős külföldi befektetéseket vonzottak, különösen az autóiparban, amely erősen kötődik Németországhoz és a nyugat-európai értékláncokhoz. Úgy gondolom, hogy ez pozitív hatással volt az itteni üzleti környezetre és üzleti kultúrára, és létrehozta a láncba illeszkedő beszállítók ökoszisztémáját. Az érdekes kérdés az, hogy ahogyan az autóipar a következő 10-15 évben átalakul és villamosításra vált, a régió továbbra is versenyképes tud-e maradni? Képes lesz-e továbbra is ez a régió az autóipari ágazatot a prosperálás felé terelni? Úgy gondolom, hogy a továbbiakban szükség van arra, hogy az ellátási láncok minden eleme rugalmas legyen, illetve, szükség lesz a beruházások következő szintjére is, például a zöld átmenethez, amely technológiai fejlődésre az EU sok forrást fordít. Úgy gondolom, hogy a változásokkal az üzleti kultúra fontos elemei fejlődnek, ami hozzájárul a magas színvonalú

befektetők vonzásához. Itt, Szlovákiában a kormány valóban megpróbál olyan környezetet teremteni a korrupciót, visszaéléseket bejelentők védelmére és kiépíteni a vállalkozások körében egy erős végső kedvezményezett tulajdonosi modellt, amely követendő modellként szolgálhat más országok számára.

Ezeknek a normáknak az alkalmazása nem következetes a régióban, de látunk néhány igazán fontos kezdeményezést az üzleti közösség részéről, amely az erős jogállamiság és az ilyen jellegű elemek mellett száll síkra. Úgy gondolom tehát, hogy ez egy olyan utazás, amelynek nincs célpontja, folyamatos változás jellemzi. Ha végignézünk a világon, nincs olyan végpont, ahol elérkeztünk volna egy erős, tökéletes üzleti kultúrához. Talán az északi országokat nézhetnénk, amelyek a legerősebbnek mondhatók ebben a tekintetben, de ez egy folyamatos fejlődés, és ők is követnek el hibákat. Úgy gondolom tehát, hogy Közép-Európa gazdasága tovább fog fejlődni. A V4-ek üzleti kultúrájának fejlődését illetően eltéréseket látunk, de szerintem az lesz a fontos, hogy a gazdaságok továbbra is előre lépjenek, és felzárkózzanak Nyugat-Európához, illetve rugalmasak maradjanak a Közép-Európát érintő új trendek tekintetében.

Az uniós irányelvek és keretrendszerek segítik ezt a javuló folyamatot. Úgy gondolom, hogy a magas színvonalú befektetések Németországból, az Egyesült Államokból vagy más helyekről segíthetnek az üzleti környezet kialakításában. Úgy gondolom, hogy ez egy generációváltásról is szól. Kollégáim elmondása szerint sok az olyan közép-európai vállalkozás, amelyet a kommunizmus vége után alapítottak, és most egy generációváltás zajlik, ami felvet egy érdekes kérdést: hogyan fog kinézni az új generáció? Ezek az utódok mindig is ebben az új környezetben, az EU belső piacán működtek. Meglátjuk tehát, hogy az utódgeneráció hogyan viszi ezt a vállalati kultúrát tovább, milyen elemeken változtat, de úgy gondolom, hogy ez a fajta fejlődés fennmarad a régióban, és arra számíthatunk, hogy a régió az elkövetkező években tovább fog építeni hagyományaira és az új tendenciákra is.

Világpolitika: *Miért tartja a compliance-t és az etikát az üzletvezetés fontos szempontjainak?*

Jeffrey Lightfoot: Az üzleti menedzsment túlmutat az önzésen. Úgy gondolom, hogy az üzleti vezetőknek fel kell tenniük maguknak a kérdést: a profitszerzésen kívül – ami az üzlet alapvető célja és a részvényesek iránti legfőbb felelősség – milyen küldetése van a vállalkozásának? Mit képviseljen a márkájuk, milyen legyen a hírnevük? Úgy gondolom, hogy ez kezdi meghatározni, hogy milyen lehetőségeik vannak a helyi környezeten kívül, ha nemzetközi piacokon szeretnének megjelenni. És azt hiszem, egyre több olyan partnerrel találkozunk, akik azt szeretnék, hogy a vállalkozásuknak legyenek olyan értékeik, amelyekkel azonosulni tudnak. Az Egyesült Államokban is sokan küzdenek egymással azért, hogy bizonyos társadalmi kérdésekben egyik vagy másik álláspontot foglalják el, és szerintem egyre több ügyfél (vállalkozás, fogyasztó) szeretné tudni partneréről, hogy annak etikai normái megfelelnek-e az elvárásainak, az olyan vállalkozásokkal dolgozik-e együtt, amelyek magas etikai szintet képviselnek.

Compliance oldalon ez egy nagyon egyszerű üzleti ügy. Nagyon rossz üzlet, ha valaki nem a szabályok szerint működik. Hatalmas kockázatokat jelent, kockázatokat az igazgatótanács és a

felsővezetés számára, pénzügyi kockázatokat, potenciális büntetési kockázatokat a törvénysértés szempontjából. Tehát azt mondanám, hogy a compliance oldaláról bárki számára nagyon fontos, hogy megfeleljen a hatályos jogszabályoknak, és ha nem így tesz, az egyértelmű üzleti kockázatot jelent a részvényesekre nézve. Az etikai oldal szerintem egy kicsit kevésbé egyértelmű. Vannak esettanulmányaink, és mi dolgozunk néhány projekten is, amelyek tapasztalatait szívesen megosztom önökkel. Moldovában például az esettanulmányaink szerint az etikus vállalkozások valóban virágoznak. Örményországban és más helyeken is támogattunk üzleti integritási koalíciókat, olyan vállalkozásokat, amelyek megpróbálnak nem egyedül maradni, és összefogni, hogy megmutassák, hogy a vezető etikai és integritási elvek alapján történő működés valódi sikereket, erősségeket eredményezhet.

De, mint mondtam, úgy gondolom, hogy az ügyfelek egyre igényesebbek, és tudni akarják, milyen a partner vállalkozás hírneve, hogy a pusztán compliance-en túlmenően az etikai oldalra vonatkozóan van-e üzleti érv. Ez valóban a kultúráról szól, és mindig a vállalkozás vezetése határozza meg ezt a kultúrát. Mert az alkalmazottak látják, hogy a vezetőség milyen normákat állít fel, és ha a vezetőség megspórolja ezeknek az etikai normáknak a rögzítését, vagy mindenki más számára állítanak fel ilyen elveket, de rájuk nem vonatkoznak azok, akkor ez nagyon gyorsan tükröződik a szélesebb vállalati láncban is.

Köszönöm szépen a beszélgetést.

Szabó Dorottya – Trautmann László